

ליל שבת קודש פרשת ואתחנן - שבת נחמו ה'תשס"ה

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה, שהיתה גם כן סעודת שלום זכר לאחד מ0אנ"ש בבית מדרשו של מוהרא"ש נ"י, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים גוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' נ"ד המדבר ממדת הזכרון, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר (מוהרא"ש נ"י חזר בקיצור על נקודה אחת שבתורה זו של רביז"ל), כי צריכין לשמור מאד את הזכרון, שלא יפול לשכחה, לבחינת מיתת הלב, ועיקר הזכרון הוא לזכור תמיד בעלמא דאתי, שלא יהיה בדעתו, חס ושלום, שאין עולם אלא אחד, ועל ידי מה שמדבק מחשבתו בעלמא דאתי, על ידי זה נעשה יחוד ה' אלקי וכו', עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה עיקר עבודת האדם בזה העולם, לשמור על הזכרון שלו, ותמיד יזכור בהשם יתברך ובתורתו הקדושה, שזה נקרא "זכרון בעלמא דאתי", היינו שזוכר תמיד שיש עוד עולם חוץ מן העולם הגשמי הזה, הנראה לפני מראה עינינו, היינו עולם רוחני, שהוא עולם הדביקות בו יתברך, ועולם התורה הקדושה, ודייקא מן העולם הרוחני הזה נמשך חיות ושפע לעולם הגשמי, וכשאדם זוכר זאת תמיד, אזי הלב שלו בוער להשם יתברך, והלב שלו חי, והוא בן חורין אמיתי, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (אבות פרק ו') אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, כי מי שדבוק בה' יתברך ובתורתו הקדושה, הלב שלו מסתובב בעולם החירות, ואינו משעובד אל התאוות המדומות של עולם הזה, וגם לא לאיזה בן אדם, מה שאין בן כשאדם נופל לבחינת שכחה, ושוכח בהשם יתברך ובתורתו הקדושה חס ושלום, אזי הוא נופל למיתת הלב, כי הלב שלו מצטנן ומתקרר, וזה בחינת מיתת השכחה, וכמו שכתוב (תהלים ל"א) נשכחתי כמת מלב, ואזי נופל לבחינת עבדות, שהוא קטנות המוחין, ונעשה עבד לתאוותיו, ועבד לאחרים, כי מתחיל ללוות כסף למלאות תאוותיו, וכתוב (משלי כ"ב) עבד לזה לאיש מלוה, ולכן צריכין לשמור מאד את הזכרון שלא יפול לבחינת שכחה ומיתת הלב חס ושלום, ותמיד יהיה זכרון השם יתברך לפני עיניו, לזכור שאנחנו עבדים רק אליו יתברך, ושהוא יתברך פדה אותנו מבית עבדים להיות לו לעבדים, ולא להיות עבד לבשר ודם, שזהו מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום, לזכור שאנחנו עבדים רק אליו יתברך, ואמרו חכמינו הקדושים (פסחים קט"ז:) בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו

כאילו הוא יצא ממצרים, כי הוא דבר הנעשה בכל יום ובכל עת, וכמו אנחנו מברכין בכל יום, ברוך את ה' אלקינו מלך העולם שלא עשני עבד, שאין אנחנו עבדים לתאוותינו או לאיזה בשר ודם, רק אנחנו עבדים אליו יתברך, וכשאדם זוכה לזכור זאת תמיד, אזי הוא נמצא בעולם החירות, ומתענג על נועם זיו השכינה, ויש לו עולם הבא בעולם הזה, שהוא ייחוד ה' אלקי, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה כתיב (דברים ו' י"ב) והיה כי יביאך הוי"ה אלקיך אל הארץ וגו' ואכלת ושבעת, השמר לך פן תשכח את ה' אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים, ויש להבין, למה דייקא כאן הזהיר השם יתברך על השכחה מענין יציאת מצרים, שזכור שיצאנו מבית עבדים, ואיזה קשר יש לזה לביאת הארץ, ולמציאת בתים מלאים כל טוב וגו' הכתוב כאן? אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי דייקא כשבני ישראל באים אל ארץ ישראל, שהיא ארץ מליאה כל טוב גם בגשמיות, ומוצאים שם בתים מלאים כל טוב אשר לא מלאה, ובורות חצובים אשר לא הצבת וגו' ואכלת ושבעת, אזי יש סכנה גדולה שלא יפלו לשכחה ומיתת הלב, לשכוח בעלמא דאתי, שיש עוד עולם, שהוא עולם רוחני, ועולם התורה והדביקות, כי מחמת שכל הגשמיות לפני מראה עיניו, הוא עלול לשכוח בהתורה המחיה ומהווה ומקיים את כל הבריאה, ולרדוף אחר התאוות, ולהיות עבד לתאוותיו ולאנשים אחרים, ולכן דייקא אז בא הכתוב ומוזהיר אותנו, השמר לך פן תשכח את ה' אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים, היינו שתזכרו תמיד את ה' שהוציא אתכם מעבדות מצרים, ולקח אתכם לו לעבדים, ולא לדבר אחר, כי זהו זכרון בעלמא דאתי, שהוא חיות הלב, ועל ידה האדם זוכה לירש כל טוב ברוחניות ובגשמיות, אשרי לו.

וחזר וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לענין של שלום זכר, בקשר עליון וחזק מאד, כי הנה מובא בפוסקים (עי' יורה דעה סי' רס"ה סעיף י"ב) שענין השלום זכר שעושים בליל שבת קודש הראשון שנולד הילד, הוא לנחם את הילד על מה ששרוי באבילות על שכחת תורתו, כי חכמינו הקדושים אומרים (נדה ל:) כל זמן שהוולד במעי אמו, נר דלוק לו על ראשו, וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, ומלמדו אותה כל התורה כולה, וכיון שבא לאויר העולם, בא מלאך וסטר על פיו ומשכחו כל התורה כולה, ולכן המנהג לאכול אז עדשים, שהוא מאכל אבלים, כי מנחמים את הילד על אבדתו, והנה ראוי להבין, למה שכחת התורה גורם לו להיות אביל, ואיזה קשר יש בין שכחת התורה למיתתה? וכן, למה גם המסובים נוהגין לאכול את

מאכל האבלים, הלא היו צריכין להברות רק את הילד, או את אביו בשליחותו, ולמה המנהג שכולם אוכלים אותם? אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מוכן הענין מאד, כי הנה שכחה בעלמא דאתי, ושכחה בתורה הקדושה, הוא ענין מיתת הלב, שהוא בחינה של מיתה ממש, ולכן כששוכח הולד את כל התורה שלמד במעי אמו, וגם נכבה אצלו הנר שמביט בו מסוף העולם על סופו, שהוא ענין זכרון בעלמא דאתי, הרי זה בחינה של מיתה ממש, ולכן מנחמים את האב בסעודת "שלום זכר", שהוא מלשון זכירה, ומברכין אותו שיזכה בנו לחזור אל "זכרון שלם", כי על ידי שילמוד תורה ויתדבק בהשם יתברך, יזכה לזכרון בעלמא דאתי, ויהיה עבד ה' ולא עבד אל בשר ודם, וכן כל המסובין נוהגין לאכול מן המאכל של אבלים, כי בזה מזכירין גם את עצמן בעלמא דאתי ובסוף האדם, שהתכלית הוא לחזור אל השם יתברך, כי המיתה הוא גלגל שחוזר בעולם, ואולי שכחנו מהתכלית ונפלנו לשכחת התורה חס ושלום כמו הילד, ואין אנו זוכרין את התורה כראוי, ולכן אוכלים המאכל של אבלים, לעורר עצמינו על זכרון בעלמא דאתי, שהוא הדביקות בהשם יתברך, ודו"ק, והשם יתברך יזכינו לזכרון אמיתי בעלמא דאתי, ולהיות קשורים ודבוקים בו יתברך באמת מעתה ועד עולם אמן ואמן.

בוקר שבת קודש פרשת ואתחנן - שבת נחמו ה'תשס"ה

בשבת קודש בבוקר, בעת קידושא רבא, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד בסיפורי מעשיות של רביז"ל בהסיפור מבערגיר ועני (מעשה י) דף רי"א, עיין שם.

פתח מוהרא"ש נ"י ואמר, רביז"ל ממשיך לספר, והעני הזה, שנעשה יעדנידאל, היה מצליח יותר ויותר, והיה שולח אותו הקיסר להמלחמה, והצליח מאד בכל פעם, ונשא אותו עוד יותר למעלה למעלה, והיה הולך ומצליח מאד, עד אשר נסתלק שם הקיסר, ונתיעצו כל בני המדינה לעשות אותו לקיסר, ונתקבצו כל השרים והסכימו כולם, שהוא יהיה קיסר, ונעשה קיסר (היינו העני הנ"ל נעשה קיסר), והיה לוחם מלחמות, והיה מצליח מאד, וכבש מדינות, והיה לוחם

ומצליח וכובש והולך, עד ששאר המדינות נתייעצו למסור תחת ידו ברצון טוב, כי ראו הצלחתו הגדולה, שכל היופי של העולם וכל המזל של העולם אצלו, על כן נתקבצו כל המלכים והסכימו, שהוא יהיה קיסר על כל העולם, ונתנו לו כתב באותיות של זהב, והנה לימוד עצום של התחזקות יוצא מכאן, איך שאין שום ייאוש בעולם כלל (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ע"ח), כי יש ענין שנתהפך הכל לטובה, כי העני הזה היה מקודם בתכלית השפלות, עני ואביון בלי כסף, ובלי ילדים, וגם אשתו לקחו ממנו בגזילה, והיה דופק את ראשו בקיר בצער ובמרירות גדול, ולבסוף הכל נתהפך לטובה, ונעשה קיסר על כל העולם כולו, וקיבל על זה כתב של זהב, הרי רואים שאסור להתייאש בשום פנים ואופן, ודייקא כשבאים לתכלית השפלות והירידה, משם מתחילים לעלות, וכדוגמת הגלגל, שדייקא כשבא לנקודה הכי נמוכה, משם מתחיל לעלות, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (תנחומא פרישת שמות) כל זמן שישראל בירידה התחתונה הן עולין, וכן אמרו (מדרש תהלים מזמור מ"ה) אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבון העולמים אימתי את גואלנו, אמר להם, לכשתרדו לירידה התחתונה, אותה שעה אני גואל אתכם, כמה דאמר, (תהלים מד) כי שחה לעפר נפשנו, מה כתיב אחריו, קומה עזרתה לנו, כי דייקא כשבאים לתכלית השבירה, אז מתחילים להתתקן, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים לגבי כלי חרס (כלים פרק ב') שבירתן היא טהרתן, כי העיקר שלא יתייאש עצמו מן הרחמים ומן הצעקה והזעקה אליו יתברך, ואז יזכה לראות איך שיתהפך הכל לטובה.

והקיסר הזה מיאן עתה להשתדך עם הבערגיר, כי אין נאה לקיסר להשתדך עם בערגיר, וכאן נתגלו המדות רעות שלו, ואת גנות מדת כפוי טובה שלו, כי הלא הבערגיר הציל את חייו, והוא אשר מסר נפשו בשבילו, והחזיר לו את אשתו, ובזכותו זכה להיפקד בזרע של קיימא, ובבת יפה תואר כזו, ואיך עכשיו יהיה כפוי טובה אליו, וימאן להשתדך עמו, וגם יחשוב עליו מחשבות להזיקו, ולהעביר את בנו מן העולם רחמנא ליצלן, אבל כך דרך העולם, בשעה שאדם בתכלית השפלות והירידה, הוא מחזיק טובה לכל מי שעוזר לו, והוא מוכן לעשות הכל בשבילו, אבל מיד שעולה לגדולה, נכנס בו ישות וגיאות, ושוכח את העבר שלו, איך שהיה בשפל המצב, ומכחיש לגמרי שחבירו עשה לו פעם טובה, ולכן מחליט בדעתו שאינו חייב לו כלום, וצריכין לדעת, שמי שאינו מחזיק טובה לחבירו, אינו מחזיק טובה גם להקדוש ברוך הוא, והוא מלא קושיות וספיקות על הקדוש ברוך הוא, שזה נמשך מכפירות ואפיקורסות רחמנא ליצלן, כי האדם צריך להרגיל עצמו ליתן תודה והודאה להשם יתברך על כל פרט ופרט, וזה סימן שהוא מכיר טובה

להקדוש ברוך הוא, ולכן התפילה כלול מתודה והודאה ושאלת צרכיו, ונקראת חרב פיפיות, היינו חרב של שתי פיות, תודה והודאה ושאלת צרכיו (ליקוטי מוהר"ן חלק א' ס' ב'), כי דייקא על ידי שאדם מכיר טובה להקדוש ברוך הוא, ומהלל לשמו יתברך תמיד על כל החסד שעושה עמו, על ידי זה יש לו כח לשאול את צרכיו, ולבטוח בו יתברך שבודאי ימלא כל משאלותיו לטובה, שזהו ענין (ישעיה מ') נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, היינו נחמה בכפליים, שהוא על ידי שתי פיות של חרב התפילה, תודה והודאה, ושאלת צרכיו, כי על ידי זה מקבל נחמה בכפליים, וזוכה לראות בישועת ה'.

ואשתו הקיסרית היא לא זזה מן הבערגיר כלל, כי חכמינו הקדושים אומרים (גדה מ"ה:): בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש, וכן אמרו (ברכות י'): שהאשה מכרת באורחים יותר מן האיש, כי יש לה הבנה יתירה בטבעי בני אדם, ולכן לא עלתה על דעתה להיות כפוי טובה להבערגיר שהציל חייה ממש, ואדרבה, הבטיחה לו שכל המזל וההצלחה שלה, לא יהיה נמנע ממנו, בעבור הטובה הגדולה שעשה עמה.

וירא הקיסר, שאי אפשר לו לעשות שידוך אחר נגד הבערגיר הנ"ל, בפרט כי אשתו מחזקת עמו מאד מאד, על כן חשב מחשבות על הבערגיר הנ"ל, ובתחלה ראה לחסרו, והשתדל בתחבולות, כאלו אין הדבר ממנו לגרום לו הפסד, והקיסר בודאי יכול לעשות כזאת, וזה גרוע מן הכל, לעשות רשעות לאדם תחת הגב שלו כאילו אין זה ממנו, כי אם אתה שונא את אחד, תגיד לו בפירוש, וכך יידע להתרחק ממך, אבל להיות אחד בפה ואחד בלב, זה גרוע מן הכל, ואנחנו מוצאין אצל אחי יוסף, שאף על פי שהיו שונאים את יוסף בתכלית השנאה, אבל לא היו מדברים אחד בפה ואחד בלב, רק היו אומרים לו בפירוש, וכמו שכתוב (בראשית ל"ז) ולא יכלו דברו לשלום, ופירש"י, מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפה ואחת בלב, כי זה רשעות עצומה, לגרום לאחד רעות תחת הגב שלו, כאילו אין זה ממנו, ולבסוף משלם על זה מחיר כבד.

והיו מפסידים ומחסרים אותנו, עד שנתרדלדל ונעשה עני גמור, והיא, הקיסרית היתה מחזקת עמו תמיד, כי מי שיש בו מדת הכרת הטוב, לא יבגוד במי שעשה לו טובה, מפני שום דבר שבעולם.

אחר כך ראה הקיסר שכל זמן שזה הבן קיים, היינו בן הבערגור הנ"ל, אי אפשר לו לעשות שידוך אחר, והשתדל להעביר את אותו הבחור של הבערגור, וחשב מחשבות להעבירו, וגלגל עליו עלילות, והושיב עליו שופטים, והשופטים הבינו, שרצון הקיסר להעבירו מן העולם, ושפטו להניחו בשק ולהשליכו לים, וזהו פגם של השופטים והדיינים שאינם הגונים, שבעבור כבוד או ממון, יטו את המשפט לכל אשר יחפצו, עד שידונו להרוג את הזכאי, ומשופטים אלו סובלים נשמות ישראל בגלותם, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קל"ט.) אם ראית דור שצרות רבות באות עליו, צא ובדוק בדייני ישראל, שכל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל, וכן אמרו (שם) אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל, כי אילו היו השופטים הגונים, היו עומדים בתקיפות נגד הקיסר, ולא מניחין אותה לעוות את המשפט.

והקיסרית, היה לבה דוח מאד על זה, אך גם הקיסרית, אי אפשר לה לעשות כנגד הקיסר, מה עשתה? הלכה אל הממונים שהיו ממונים להשליכו לים, ובאתה אצלם, ונפלה לפני רגלם, והתחננה מהם מאד, שיעשו למענה להניחו, כי למה הוא חייב מיתה? ובקשה מהם מאד, שיקחו שבוי אחר מחויב מיתה להשליכו לים ויניחו אותו הבחור הנ"ל, ופעלה בקשתה אצלם, ונשבעו לה שיניחוהו, וכן עשו, ולקחו איש אחר והשליכוהו לים, ואותו הניחו, ואמרו לו: לך לך, והלך לו, והבחור הזה כבר היה בר דעת, והלך לו, כי מי שבורה מן הצרה הוא פיקח (ספר המדות אות פחד חלק ב' סי' ג'), וכן עשה דוד המלך עליו השלום, בשעה שגירש אותו אבימלך (תהלים ל"ד) ויגרשהו וילך, היינו שהלך וברח לנפשו, כי אם אדם יודע שאין סובלין אותו באיזה מקום, למה יעמוד שם, ויהיה כקוץ בעיניהם, הלא בין כך יחשבו עליו עוד מחשבות להרע לו, יותר טוב לברוח ולהתרחק מהם בתכלית הריחוק, אבל לזה צריכין דעת ופיקחות, כי הפתי והכסיל אינו מרגיש בדבר, ואפילו ששונאים אותו ורודפים אותו, הוא נשאר על מקומו, ואחר כך סובל מזה מה שסובל, והשם יתברך יזכינו להמשיך על עצמינו דעת דקדושה, ונהיו נשמרים תמיד מכל רע ברוחניות ובגשמיות, עדי נזכה לראות בגאולתן וישועתן של ישראל במהרה בימינו אמן ואמן.

סעודה שלישית פרשת ואתחנן - שבת נחמו ה'תשס"ה

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעווין, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' קנ"ה המדבר מאמונה ומאריכת אפים התלויים בארץ ישראל, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, עצבות הוא מדה רעה מאד, ומה שהאדם אינו נוסע להצדיק, הוא מחמת עצבות וכבודות, וכן מה שאינו מתפלל בראוי, הוא מחמת עצבות ועצלות, היינו מחמת חסרון אמונה, כי בודאי אם היה לו אמונה שלימה, והיה מאמין שהשם יתברך עומד עליו, ושומע כל דבור ודבור שיוצא מפיו, ומאזין לקול תפלתו, בודאי לא היה לו שום עצבות ועצלות וכבודות בתפלתו, ובודאי היה מתפלל בראוי, אך עיקר בילבול התפלה, הוא בא מחמת חסרון אמונה, ועל כן נופל עליו עצלות ועצבות, ומבלבל את תפלתו:

כי עיקר העצבות והעצלות, הוא מחמת חסרון אמונה, כמו למשל, כשמניחין חטה בארץ טובה, אזי הוא גדל וצומח יפה, ואינו מזיק לו שום רוח ולא זיקים ורעמים, וזה מחמת שיש כח הצומח וכח הגודל, על כן אינו מזיק לו שום דבר, אבל כשנותנין החטה בארץ שאינה טובה לזריעה, אזי הוא נרקב בארץ, מחמת שאין לו כח הצומח וכח הגודל, ואמונה היא בחינת כח הגודל וכח הצומח, כמו שכתוב (אסתר ב): "ויהי אומן את הדסה", לשון גידול, וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת ל"א): 'אמונה זה סדר זרעים', ועל כן כשיש לו אמונה, שהוא בחינת כח הגודל וכח הצומח, אזי אין מזיק לו שום דבר, ואינו ירא משום אדם ושום דבר, ומתפלל בחיות בראוי, ונוסע להצדיק, כי אינו מתיירא ומתפחד משום ענין שבעולם, אבל כשיש חסרון באמונה, אזי אין לו כח הגודל וכח הצומח, ואזי הוא נרקב ממש, כמו החטה הנ"ל, ועל כן יש לו עצבות ועצלות וכבודות, והוא נרקב ממש:

וזה בחינת ארך אפים, היינו מה שאינו ירא משום דבר, ואינו משגיח על שום בטול ובלבול בעבודתו, רק עושה את שלו, זה בחינת ארך אפים, שאין שום דבר יכול לבלבל אותו, כי לא אכפת לה שום דבר, רק עושה את שלו בעבודתו את השם יתברך: כי ארך אפים הוא תלוי בבחינת אמונה, כי 'כל זמן

שיש עבודה זרה בעולם חרון אף בעולם' (ספרי פרשת ראה), אבל על ידי אמונה שהוא היפוך עבודה זרה, נתבטל החרון אף, וזוכין לאריכת אפים, שהוא היפוך החרון אף, היינו שזוכה על ידי אמונה לאריכת אפים, שיאריך אפו על כל דבר בלבול ומניעה שעובר עליו בתפלתו ועבודתו, שיסבול הכל, ולא יתעצב ולא יתעצל על ידי זה כלל, רק יעצור רוחו ולא יכפת ליה כלל, ויעשה את שלו בעבודתו, ויעבור על הכל, ולא יחוש על כל הבלבולים והמניעות כלל, שכל זה הוא בחינת ארך אפים, שזוכין על ידי אמונה, שהוא בחינת כח הגודל וכח הצומח, כי על ידי זה הוא גדל וצומח ומצליח בעבודתו, כי לא יוכל לבלבלו שום מונע להפילו בעצבות ועצלות חס ושלו, ולמנעו על ידי זה, חס ושלו, רק יעשה את שלו בזריזות ושמחה, ולא יסתכל על כל הבלבולים כלל, שכל זה הוא בחינת ארך אפים, בחינת אמונה, בחינת כח הגודל וכח הצומח כנ"ל:

ודע, שארך אפים תלוי בארץ ישראל, כי שם זוכים לבחינת ארך אפים, כי ארץ ישראל הוא בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ל"ז): "שכן ארץ ורעה אמונה", וכמו שאמרו חז"ל (כתובות ק"י): 'כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוך, נמצא שארץ ישראל הוא בחינת אמונה, ועל ידי אמונה זוכין לבחינת אריכת אפים כנ"ל, דהיינו שלא יוכל לבלבלו שום מונע ובלבול מעבודתו כנ"ל, נמצא שעיקר עבודת איש הישראלי, זוכין על ידי ארץ ישראל, שהוא בחינת אמונה, בחינת אריכת אפים, בחינת כח הגודל וכח הצומח, שעל ידי זה זוכין להתחזק בעבודתו, ולבלי להסתכל על שום מונע ומעכב ומבלבל, שאי אפשר לזכות לעבודת השם באמת כי אם על ידי זה וכנ"ל:

ועיקר גדל ההשתוקקות וההתלהבות של משה רבנו, עליו השלום, שהיה מתלהב לארץ ישראל כל כך, היה רק בשביל מדה זאת של אריכת אפים, מחמת שראה ששם בארץ ישראל זוכין לבחינת ארך אפים כנ"ל, וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (פנהרין ק"א): "וימחר משה ויקד ארצה וישתחו", 'מה ראה ארך אפים ראה', היינו כנ"ל, כי מחמת שראה בחינת ארך אפים שהוא תלוי בארץ ישראל כנ"ל, על כן "ויקד ארצה", שהיה לבו בוער לארץ ישראל, כדי לזכות לארך אפים כנ"ל, וזה שאמרו שם: 'וחד אמר אמת ראה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי', כי ארץ ישראל הוא בחינת אמת כמבאר במקום אחר. ומסיק שם בגמרא שמע מנה ארך אפים ראה, כי עיקר הוא בחינת אריכת אפים כנ"ל: עד כאן לשון רבינו"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו בתורה זו את עוצם גנות העצבות, ואיך שהיא באה מחסרון אמונה, כי מי שיש לו אמונה ברורה בהקדוש ברוך הוא, ויודע שהוא יתברך מנהיג את העולם בהשגחה פרטי פרטית, אין לו שום עצבות וכבידות כלל, אדרבה הוא מתגבר תמיד בשמחה עצומה, ומזדרז מאד לנסוע אל הצדיק, וללמוד ממנו דרכי החיים, וגודל וצומח מאד בכל ענין, כי אמונה היא כח הגודל וכח הצומח, והיא מלשון (אסתר ב') ויהי אומן את הדסה, היינו שגידל אותה, כי מי שיש לו אמונה ברורה בהקדוש ברוך הוא, הוא גודל וצומח מיום אל יום, ובכל פעם הוא רואה גילוי השגחתו יתברך, ועוד גילוי, ועוד גילוי, עד שהוא עולה ומתדבק בו יתברך בדביקות אמיתית, נמצא שיסוד העבודה הוא אמונה, כי על ידי שיש לאדם אמונה, הוא מזדרז מאד לנסוע אל הצדיק ולשמוע עצותיו הקדושים, וכן מתעורר מאד להתפלל אל השם יתברך, כי יודע שהקדוש מקשיב ושומע כל מילה שהוא מתפלל אליו, ולכן מרבה להתפלל עוד ועוד, לא כן מי שאין לו אמונה ברורה בהשם יתברך, ונכנס בו עצבות וכבידות, קשה לו מאד לנסוע אל הצדיק, וכן לעסוק בתפילה, כי לבו מלא קושיות וספיקות על ה' יתברך, ואין לו כח הגודל וכח הצומח לנסוע אל הצדיק ולהתפלל אליו יתברך כראוי, וזה הורס אותו לגמרי רחמנא ליצלן, כי העצבות והכבדות נמשכים ממדת הכעס, ומחסרון אריכות אפים, שהוא ברוגז על השם יתברך כביכול, על שעובר עליו צרות ויסורים, ולמה צריך לסבול מה שסובל, וקושיות אלו מולידים כעס בלבנו, עד שאובד את הסבלנות, ונופל לעצבות ודכאון, ואין לו שום חיות כלל, לא כן מי שמתגבר באמונה חזקה וברורה בו יתברך, ואינו מניח קושיות וספיקות אלו ליכנס בלבנו, הוא זוכה לסבלנות ואריכות אפים גדולה, כי יודע שבכל דבר גנוז יד ה', ובודאי יש חשבון צדק למה עובר עליו מה שעובר, ועל ידי האמונה שלו, נכנס בלבנו שמחה ואריכות אפים, והוא עובר את החיים בשמחה ובשלום, אשרי לו.

והנה רביז"ל מגלה לנו שמדת ארך אפים וסבלנות, תלויה בארץ ישראל, כי על ארץ ישראל כתיב (דברים י"א) תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, שההשגחה של השם יתברך מאיר שם בגילוי רב יותר מכל העולם כולו, ולכן מי שזוכה להיות בארץ ישראל, ולהמשיך על עצמו קדושתה, על ידי זה נכנס בו הארה עצומה של אמונה, בבחינת (תהלים ל"ז) שכן ארץ ורעה אמונה, ויש לו סבלנות ואריכות אפים עצומה לסבול כל מה שעובר עליו, ומחמת זה רצה משה רבינו עליו השלום ליכנס כל כך בארץ ישראל, כי ראה שמדת ארך אפים תלויה שם, ורצה לזכות אליה בשלימות, כי מצינו בתורה שמושה רבינו הקפיד באיזהו פעמים על עם ישראל, וקצף עליהם, ועל כן רצה להשלים עצמו במדה זאת של ארך אפים

בתכלית השלימות, ועל כן רצה ליכנס כל כך לארץ ישראל, ורביז"ל מגלה לנו כאן, שעל ידי ההשתוקקות לבד, שמשתוקקים לארץ ישראל, זוכין להמשך על עצמו מדה זאת של ארך אפים, על כן עיקר עבודת האדם לזכות לשלימות האמונה הקדושה, שזה מוליד בו הארה עצומה של סבלנות ואריכות אפים, ואז יש לו כוח הגודל וכוח הצומח, ליגדול ולצמוח מאד בעבודת ה', ולעלות ולהתדבק בו יתברך באמת, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה כתיב (דברים ג') ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, ה' אלקים אתה החלית להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן החר הטוב הזה והלבנן, ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, ויש לדקדק למה משה רבנו הזכיר כאן באמצע דיבוריו, ענין הכעס והחימה שנתעבר עליו הקדוש ברוך הוא, שלכאורה היה כל זה לפני שהתחיל להתחנן אל ה' ליכנס לארץ ישראל, ודייקא מחמת זה התפלל, ואם כן למה הזכיר ענין החימה וכעס אחר כך? אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי משה רבינו גילה את סוד עוצם ההשתוקקות שלו לארץ ישראל, למה רצה כל כך להגיע אל ארץ ישראל, כי שם תלוי מדת הסבלנות ואריכות אפים, בבחינת הארץ "הטובה" וגו', ששם זוכים למדת הטוב והסבלנות בתכלית השלימות, ולכן אמר ויתעבר ה' בי למענכם, היינו שהכעס והחימה של הקדוש ברוך היה בי ובתוכי, כי קצף והקפיד על עם ישראל בעברם על רצון ה', אבל רצה לעקור מעצמו כל גרונוד של כעס וקפידות, ולכן רצה כל כך ליכנס לארץ ישראל, ולכן דיבורים אלו היו ההמשך של דבריו הראשונים, למה רצה כל כך לבא לארץ ישראל, לזכות לאריכות אפים, ועל ידי ההשתוקקות לבד קיבל הארת ארץ ישראל על נפשו, והבן.

וזהו גם עוצם היום טוב של חמשה עשר באב, שעליו אמרו חכמינו הקדושים (הענין כ"ו:) לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים וגו', וצריכין להבין מהו הקשר וההמשך של שני ימים טובים אלו, חמשה עשר באב ויום הכיפורים? אבל קדושת יום הכיפורים נתקנה על ענין המחילה של עוונות בין אדם לחבירו, כי על עוונות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו, נמצא שצריכין הכנה מיוחדת של טוב לב ואריכות אפים בין אדם לחבירו, לזכות למחילה וסליחה גמורה ביום הכיפורים מכל העוונות, וזה נעשה על ידי

קדושת חמשה עשר באב, כי מצינו בדברי חכמינו הקדושים (שם ל:) שהיום הקדוש הזה היה יום מיוחד של אחדות נשמות ישראל, כי ביום הזה הותרו השבטים להתחתן זה עם זה, וגם הותרה שבט בנימין לבוא בקהל, נמצא שיום הזה היה מיוחד לאהבה ואחדות וקירוב לבבות בין נשמות ישראל, ודייקא על ידי שמקדימים מחמשה עשר באב לתקן עניני בין אדם לחבירו, ומשלימין עצמם במדת הסבלנות ואריכת אפים, על ידי זה זוכין להגיע אל קדושת יום הכיפורים ולסליחה ומחילה גמורה על הכל, ולכן מובא בספרים הקדושים (עי' בני יששכר מאמרי חודש אב) שמיום חמשה עשר באב מתחיל הארת ראש השנה, כי אז כבר ארבעים יום לפני בריאת העולם בכ"ה באלול, וכבר נוהגים לאחל אחד לחבירו "כתיבה וחתימה טובה", כי זה המשך אחד של עבודת התשובה, מחמשה עשר באב עד יום הכיפורים, והשם יתברך יזכינו להגיע אל מדת הסבלנות ואריכת אפים בשלימות, ונכין עצמינו לקראת שנה טובה ומבורכת, שיהיה לנו כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים אמין ואמן.

